

Utószó

Már a régi rómaiak jól megfigyelték és észrevették, hogy változnak az idők, és bennük változnak az emberek is.

„Romlásnak indult hajdan erős magyar” – kezdi Berzsenyi Dániel A magyarokhoz c. ódáját. Ehhez igazodik Petőfi A magyar nemes c. verse is: „Őseimnek véres kardja / Fogason függ, rozsdamarja”. Arany János nem maradhatott ki ebből a sorból 1848 őszén, a súlyos, válságos időkben ugyanis Az örökség c. költeményében többek közt ezt írta: „Azok a magyarok, ha riadót fűttak, / A halál képétől nem messzire fűttak. / Lakásuk volt paripájuk háta, / Vetett ágyok kemény nyeregkápa. / Ettek és aludtak vérmocskolta nyergen, / Jártak éjjel-nappal sok nehéz fegyverben. / Nem kérdezték: sok-e az ellenség? / Olvasatlan próbáltak szerencsét; / Tudták, a szerencse mindig ahhoz pártol, / Kinek szíve még a halálban is bátor. / Elfogytak, elhulltak ottan-ottan, / Szép országok hevert elhagyottan, / Fölveré az Isten mindenféle gyoma, / Éktelenné tette török, tatár nyoma.” Igen, Arany János is jól látta, hogy a korabeli magyarok megváltoztak, nem olyanok, mint a régiek, nem olyan bátrak, nem olyan edzetek, nem elszántak. Ezért emlékeztette őket a régiekre, hogy kövessék azok példáját, és készek legyenek a várható küzdelemre. Egy dolog azonban zavarólag hat ebben a versben, mégpedig az, hogy az ország pusztulásáért egyedül a törököt és a tatárt teszi felelőssé, mintha a tatárjárás és a török dúlások óta más dúló, fosztogató, gyilkoló ellenség addig nem is lett volna. De ez a hozzáállás érthető, ha tudjuk, hogy azt olvasta, hallotta, tanulhatta az iskolában, erről szóltak ugyanis Zrínyi egyes írásai, Kölcsey Himnusza is. Úgy rémlik, nem tehettek mást. Akkor még nem volt tanácsos... És ma is ez a helyzet? A törökellenesség ezeréves hagyomány, mely olyan mélyen belevésődött az emberek tudatába, hogy ezt megváltoztatni szinte lehetetlen. Mégis meg-

teszem, mert a mostani idők nagyot változtak, s ez lehetővé teszi a törökellenesség megváltoztatását is, elég, ha csak az igazságra és a tényekre szorítkozik, hivatkozik az ember.

A törökellenesség már ezer évvel ezelőtt elkezdődött. Ezt jelzi Koppány fölnégyelése, az erdélyi besenyők elleni támadás, Ajtony és besenyő népe elleni álnok és irtó hadjárat: éjszaka lepték meg őket Csanádék; a kunok kiűzése az országból a tizenkettedik század elején. Mind a besenyők, mind a kunok ugyanis török eredetűek voltak, és azt is érdemes tudni, hogy az ún. honfoglalást jórészt Árpád török eredetű harcosai hajtották végre, és nagyrészt ők veszték el a csatározásokban és a kalandozásokban. Természetesen nem mindannyian, mert a gyerekek és a kevésbé harciasak megmaradtak, de a békés természetű és magyarul beszélők is.

A kereszténység fölvétele nagy változást hozott a maradék nép életében, és nagy megrázkódtatást. Egész hitvilágunk megváltozott. A régít el kellett feledniük, és addigi vezetőik helyett újakat kellett tisztelniük, akik egészen másfajta emberek voltak, és akik még magyarul sem tudtak, nem-hogy törökül tudtak volna; és egyes szokásaikról is le kellett mondaniuk. A török eredetű vezetők ugyanis a háttérbe szorultak – kisnemesekként, a békés természetűekből pedig, akik magyarul beszéltek, jobbágyok, szolgák lettek. Ők nagyrészt megmaradtak. Hogyan volt ez lehetséges, hiszen a náluk jóval erősebb hunok és avarok eltűntek erről a szinte mindig huzatos tájról, mely azonban ennek ellenére mindig csábító volt mindenki számára – hát úgy, hogy nehezen ugyan, de alkalmazkodni tudtak az új, megváltozott körülményekhez. A török eredetűek most már nem mondták magukat türköknek, és törökül sem volt tanácsos beszélniük, ehelyett azoknak a nyelvét vették át, akik magyarul beszéltek. Az ország hivatalos nyelve pedig a latin lett. Ezt a nyelvet

az új vezetők jól ismerték, de ha nem, akkor is könnyen megtanulták, mert a latin nyelv szerkezetileg ugyanolyan volt, mint az ő anyanyelvük: a német vagy valamilyen szláv. A magyarul beszélők azonban nehezen tanultak meg latinul, mert a magyar nyelv, de a török is másmilyen szerkezetű. Így természetesen alig lehetett belőlük bármilyen tisztségviselő. A török eredetűek iránt érzett rokonszenv, mely eddig általános lehetett, lassan, fokozatosan törökellenességgé vált, és maradt mind a mai napig. Ez a törökellenesség tehát vagy ezeréves magyar hagyomány, mely olyan mélyen beleivódott az emberek tudatába, hogy ellene szinte lehetetlen bármit is tenni, mégis érdemes megpróbálni. Ezer év alatt sok minden megváltozott, csak a törökellenesség nem, mint egy rémálom. Ugyanakkor szinte töretlen a nyugati világ iránt érzett kifejezett elragadtatás. A török eredetűek egyes tulajdonságai iránt érzett rokonszenv azonban megmaradt. Szinte általános jelenség, hogy mind a mai napig a sötétebb hajúak kedveltebbek a világosabb hajúaknál, aztán a határozott, kemény, magvas beszéd is rokonszenvesebb, mint a szószátyár szócséplés: sok beszédnek sok az alja; az egyenes tartású ember nagyobb tiszteletet érdemel a megalázkodó, szelíd, barátkozó viselkedésűnél. Aztán az sem mellékes dolog, hogy a régi stílusú magyar népdalok (pásztordalok) ötfokú hangzásúak, azaz olyanok, mint egyes török népek dalai. A törökök bátorsága, harci kedve mindmáig magyar tulajdonságnak is számít. Aztán ezek a török népek mind a mai napig a magyart rokon népnek tartják, és úgy is viszonyulnak hozzájuk, ha találkoznak velük. Ez a magatartás még az oszmán-törökökre is jellemző, akikről pedig csak rosszat hallhattunk és tanulhattunk az iskolában. Már a magyar kisiskolás azzal szembesül a János vitézben, hogy a török kegyetlen, rabló, gyilkos nép, az Egri csillagokban pedig dúlásokról, népirtásról és a gyerekek elrablásáról olvashat. Tehát a török az oka minden bajnak. Pedig az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy a törökökkel való összetűzést a magyarok kezdték már Nagy Lajos korában. Részlet a Toldiból: „Mentek-e tatárra, mentek-e törökre, / Nekik jó éjszakát mondani örökre?” És az összetűzés folytatódott Zsigmond uralkodása alatt is (Várna!). Hunyadi Jánosnak a törökök ellen indított

hadjáratai, a Jagelló királyok ballépései aztán Mohácshoz vezettek. **A török fél csak válaszolt az őt ért támadásokra.** Azt is érdemes tudni, hogy milyen összetételű volt a török haderő. Erőről csak a török forrásokból tájékozódhatunk. A szultánnak két hadserege volt abban az időben. Az egyik a kis-ázsiai (Amadodu ordu), a másik az európai, avagy balkáni (Rumeli ordu). A Rum szó nyilván a kelet-rómaiakra utal. A románokat a délszlávok ma is Rumuninak nevezik. Az igazi törökök leginkább a kis-ázsiai sereget alkották, az európaiakat pedig főleg a balkáni népek (görögök, albánok, délszlávok) mohamedán, iszlám vallásúvá vált fiai. **A magyaroknak ezekkel az utóbbiakal történt az összeütközése.** Érdekes, hogy a janicsársereget, mely nemcsak gyalogosokból állt, hanem lovasságból és tüzérségből is, a törökök jeni cserinek nevezték, mely szó szerint új sereget jelent. A janicsár délszláv szó, mint ahogy a Szulejmán is, törökül ugyanis Szülejmán. De nemcsak ebben a seregben volt sok európai, balkáni, az egész török haderő tisztjei is főleg balkáni eredetűek voltak, mint például Ali pasa, a budai beglerbég, Mehmed pasa Szokollu (Szokolovics), Ahmed pasa, aki elfoglalta Temesvárt stb. Jellemző a magyar tudatlanságra és tájékozatlanságra, hogy ennek az utóbbinak még az igazi nevét sem tudták az egykori krónikások. Arany János ezekből a krónikákból merítette több versének az anyagát. Más forrása nem volt. Hiteles semmiképp. Losonczi István c. kevésbé ismert versében ezt írta: „*Híres Amhát basa, vitéz török ember*”. Ez a pasa, az 1552-es hadjárat fővezére – sem Amhát basa, sem vitéz, sem török ember nem volt, hanem balkáni (görög vagy albán) származású Ahmed pasa, aki Losonczi Istvánt lefejeztette, miután előbb a kivonuló várbelieknek szabad elvonulást ígért. Erről a szószegésről írta Zrínyi egyik tanulmányában, hogy a török szavának nem szabad hinni.

Valószínű, hogy a dúlásokat, rablásokat, gyűjtogatásokat, gyerekek, nők elrablását és áruként piacra hurcolását stb. ennek a második hadseregnek a katonái végezték – lehet, hogy a szultán tudta nélkül és tiltása ellenére, és nem igazi törökök. Abban az időben arról, aki Allahot kiáltott, azt hitték, hogy török, pedig ez a vallás, az iszlám, arab eredetű, és a törökök csak átvették az araboktól, arab hittérítőktől. A törökök ere-

deti vallása más volt, éppen olyan, mint a régi magyaroké (sámánok, táltosok). Azt hiszem, az sem mellékes dolog, hogy az ún. török haddal török polgári lakosság nem jött, sem török földművesek nem költöztek be a magyarok elhagyott házaiba, és nem szántották el földjeiket, csak balkáni népek jöttek csapatostul, és ez folytatódott az ún. török hódoltság egész ideje alatt is, 150 éven át és még később is. Nem véletlen tehát, hogy a török történelemkönyvek pl. Székesfehérvárt Sztolni Belgrádnak írják, Szegedet Szegedinnek stb., és az is tény, hogy az itteni adófizetőket a török lajstromok délszláv nevének: Jovánoknak, Nenádoknak jegyzik.

Azt is jó tudni, hogy az utóbbi 300 évben a magyaroknak semmi bajuk nem volt a törökökkel, már csak azért sem, mert török lakosság nem is volt errefelé, Törökország vezetői pedig igazi rokonként befogadták a hazájukat elhagyni kényszerülő magyar menekülteket: Thököly Imrét, Zrínyi Ilonát, Rákóczi Ferencet és kíséretüket, menedéket adtak nekik, még úgy is, hogy ezzel saját országuk biztonságát is veszélyeztették, kockáztatták. Erről azonban szinte alig hallhatunk valamit a magyar híradásokban. Mi az oka ennek az elhallgatásnak? Úgy rémlik, sokan vannak olyanok, akik féltik emiatt a kiemelt helyzetüket. A törököknél más a helyzet. Ott nincsenek ellenzői a magyarokhoz fűződő kapcsolatnak, és nyíltan vallják a rokonságot. Már a török gyerekek tudnak róla. A magyar gyerekek azonban semmit sem tudnak erről, mert csak azt tanulják, hogy a török a magyar legnagyobb ellensége. Elképesztő! Kinek jó ez? A törzsmagyaroknak semmiképp.

Hamisítatlan múlt nélkül nincs megnyugtató jelen, és az igazsághoz igazodó jelen nélkül nincsen biztató jövő. A rokonság sokkal fontosabb a barátságnál, mert állandó, a barátság viszont rendszerint alkalmi jellegű, és gyakran bizonytalan is. Ez még akkor is igaz, ha kivételek akadnak. Aki tehát a barátságot a rokonság elé helyezi, téved, nagyot tévedhet, mert csalódnai fog.

Ady Endre még az első világháború kitörése előtt megérezte a közeledő katasztrófát. Erről több versében írt, mert föl akarta rázni tespedtségéből, kábultságából a mély álomba merült nemzetet; jól látta ugyanis még a bajtársainak mondtak közt is, hogy a magyarság nem egy-

séges, mert kibékíthetetlen ellenérdekek szakítják kétfelé. Igaza volt, mert balsejtelme és előre látása, sajnos, beigazolódott. Részletek a Négy-öt magyar összehajol c. döbbenetes verséből: „*Itt valahol, ott valahol / Esett szép szomorú fejjel / Négy-öt magyar összehajol / S kicsordul gúnyos fájalmukból / Egy ifjú-ösi könny, magyar könny: / Miért is? / És utána, mint a zápor, jön a többi könny: / Miért is, miért is, miért is? / S nincs vége könnynek és miértnek. / Fölöttük hahota köszön, / Hahotája, akik nem értnek / S akik sohase kérdik s kérdték: / Miért is? / És csöpög a könny: / Miért is, miért is, miért is? / És hömpölyög fönt a hahota, / Hogy soha, soha, soha. / Ennyi búsulással fényesen / Nyílnék meg az Ég, / Ahol csak Ég és okos üdvösség van. / S itt nem elég. / Itt nem kell, csak a könny*”. A könnyezőket magyaroknak nevezi a költő, de a hahotázókról csak annyit közöl, hogy fönt vannak, és onnan hahotáznak, és a miéltre csak annyi a válaszuk, hogy soha, soha, soha. Habár magyarul szólnak, de a költő nyilván nem tartja őket magyaroknak. Kik hát ezek, és milyenek?

Mint ahogy a magyar szókincs is két részből áll: egyrészt a finnugor és török eredetű szavakból, melyek igen közel állnak egymáshoz, másrészt pedig a jövevényszavakból, melyek igencsak sokfélék, mert latin, német, szláv, iráni stb. eredetűek – ugyanígy a magyarságot is két népcsoport alkotja, egyik a törzsbeliek csoportja, a másik pedig a jövevényeké. Nyilvánvaló, hogy a hahotázók az utóbbi csoportba tartoznak. Az ő őseik nem magyar anyanyelvűek voltak, hanem német, szláv stb. – törzsbelieknek az ősei viszont magyar vagy török anyanyelvűek voltak.

A jövevények egy csoportja még ma is gondosan őrzi ősei emlékét, holott magyar anyanyelvűek, ez a gondosság a német és szláv vezetéknevükből jól látható. A jövevények más részének azonban magyar vezetékneve van, így őket már csak külsejükről vagy magatartásukról lehet fölismerni. Hangoskodók és törtetők ők, akik soron kívül akarnak bejutni mindenhová, akik mindenben ki akarnak tűnni, és vagy magyarellenesek – ezt nyíltan vallják is –, vagy magyarkodók. Az utóbbiakról az a vélemény alakulhat ki, hogy milyen erős nemzettudatuk van. Ez tévedés, hiszen a nemzettudat magatartásban nyilvánul meg igazán, nem a beszédben. A törzsbeliek soha-

sem magyarkodnak, mert nyilvánvaló, hogy ők kicsodák, hogy nem lehetnek mások. A jövevények számbelileg gyarapodást hoztak ugyan, de sok bajt zúdítottak a történelem folyamán a magyarság nyakába már azzal is, hogy egyöntetűen törökellenesek. El kell azonban ismerni, hogy jórészt jelenlétüknek is köszönhető a magyarság megmaradása ezen a tájon, ahonnan a két nagy török, tehát rokon nép: a kun és az avar szinte nyomtalanul eltűnt. Ugyanakkor az sem mellékes dolog, hogy a szomszéd népeknek sohasem voltak hangadó és irányadó jövevényei, mégis megmaradtak, sőt fejlődtek és gyarapodtak, és még ma is egységesebbek és összetartóbbak a magyaroknál.

Azt hiszem, érdemes az észjárásról kissé bővebben szólni, mert összefügg a törzsbúlék és a jövevények viszonyával. Ismeretes, hogy van gyors, józan, lassú, természetes, magyar stb. észjárás, mégis két fő megnyilvánulásáról beszélhetünk: a nyugatiról és a keletiről. A nyugatinak leginkább az a sajátossága, hogy a külsőt, tehát a termetet, az erőt és a szépséget helyezi az első helyre, míg a belső értékeket csak a másodikra; a keleti észjárás szerint viszont a belső

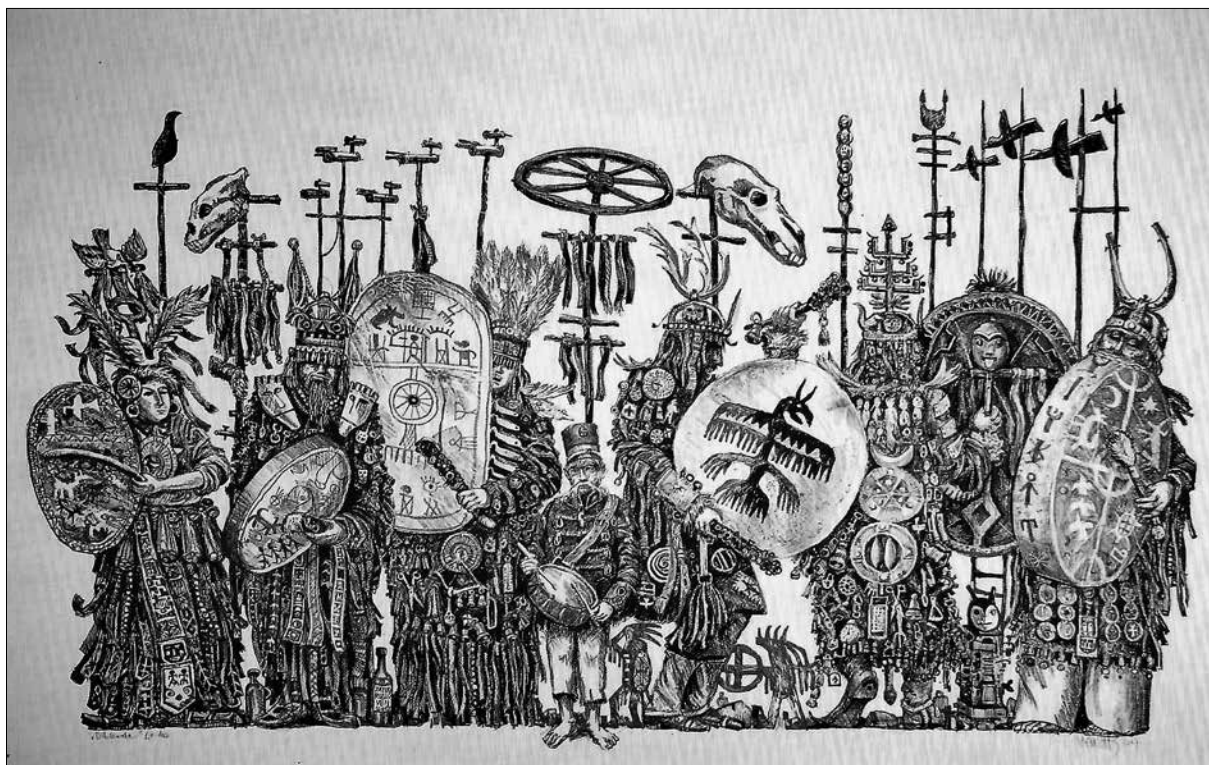
értékek, mint a becsületesség, igazmondás, hűség, munkakedv, bátorság, szorgalom stb. fontosabbak a külsőnél. Meggyőződésem, hogy ez az utóbbi észjárás a jövő – már csak azért is, mert az orvostudomány fejlődésével, mely lehet, hogy az embertenyésztés irányába hat; és a helyes táplálkozással szinte mindenki egészséges lesz, szemrevaló, azaz szép, jóképű, természetes és erős. Régebben a magyarok észjárása keleti volt, de ezer év jövevényuralma megtette a magáét, és nyugativá vált.

Már volt szó Arany Jánosnak Az örökség c. verséről, melyben a költő nemcsak biztatni akart a várható küzdelemre, hanem abbéli aggodalmát is kétségeit is kifejezte, hogy a szabadságharc eléri célját, mert jól ismerte kortársait. Versét így fejezte be: „*Ha minket elfű az idők zivatarja, / Nem lesz az Istennek soha több magyarja.*”

Arany Jánosnak és Ady Endrének, koruk e két költőóriásának igaza volt.

Ma Ady Endrék és Arany Jánosok nincsenek. Helyettük vannak mások és másfajta.

Csak remélhetjük, hogy az idők változásával a magyarok is meg fognak változni, és visszatérnek régi önmagukhoz.

Dobszerda